

Skąd przybyli Filipińczycy?

21 czerwca 2014

Filipiny są częścią naturalnego łańcucha wysp, które rozciągają się od Kamczatki po Nową Gwineę. Łańcuch, w którego skład wchodzi także Kuryle, Wyspy Japońskie, Wyspy Riukiu, Tajwan, Filipiny i Moluki, oddziela Azję od Pacyfiku, stanowiąc jakby fizyczną barierę osłaniającą kontynent od bezkresu wód.

Same Filipiny składają się z dwóch dużych wysp: Luzonu na północny i Mindanao na południu, a między nimi i obok nich leży niezliczona liczba wysp i wysepek. Mniej więcej na południowy zachód od Luzonu położona jest długa i wąska wyspa Palawan, a w tym samym kierunku od Mindanao leży archipelag Sulu. Palawan jak i archipelag kończą się niemal u wybrzeży Borneo. Na wschód od Filipin rozciąga się Morze Filipińskie, będące zachodnim akwenem Oceanu Spokojnego. Na południu położone są Wyspy Moluckie należące do Indonezji, a na zachodzie rozciąga się Morze Południowochińskie, które Filipińczycy od niedawna zaczęli nazywać Morzem Zachodniofilipińskim. Na północ od Luzonu leży Tajwan. W sumie do Filipin należy ponad siedem tysięcy wysp, co nadaje temu państwu absolutnie wyspiarski charakter i rodzi określone konsekwencje w sposobie zarządzania tak nieprawdopodobnie rozdrobnionym „planktonem”.

MOZAIKA LUDNOŚCI

Ludność Filipin stanowi rzadko spotykaną mozaikę najprzeróżniejszych ras, narodowości i plemion. Pierwszymi mieszkańcami byli prawdopodobnie Negryci, których nazwa w jęz. hiszpańskim (Negritos) oznacza: „mali czarni”. Negryci byli prawdopodobnie jedną z grup Australoidów, których przodkowie, Proto-Australoidzi, w dalekiej przeszłości wyemigrowali z Afryki. Negryci przybyli na obecne wyspy filipińskie prawdopodobnie poprzez tzw. most lądowy około 30 tys. lat

przed naszą erą, kiedy Filipiny nie były jeszcze wyspami. Negryci, którzy byli ludźmi małego wzrostu, żyją do tej pory na Filipinach, nieraz nazywani Pigmejami. Ich plemiona, Aeta, Agta, Ati i kilkanaście innych, najbardziej oparły się cywilizacji przyniesionej przez chrześcijaństwo i islam. Jeszcze do tej pory część Negrytów żyje na Filipinach, głęboko w górach, w izolacji. Po nich przybyli na wyspy, jako pierwsza emigracja morska, tajwańscy aborygeni należący do ludów austronezyjskich.

Austronezyjczycy, których siedzibami były tereny Wietnamu i Południowych Chin, rozprzestrzenili się od Madagaskaru aż po Hawaje. Na Filipinach zdominowali Negrytów i zepchnęli ich na gorsze tereny. Do najważniejszych grup etnicznych będących potomkami Austronezyjczyków należąca: Tagalogowie i grupa Wizajan. Ci pierwsi zamieszkują głównie wyspę Luzon i stanowią ponad 28% ludności Filipin, a ich język został razem z angielskim uznany za urzędowy. Jeszcze liczniejsza jest grupa etniczna Wizajan licząca 33 mln ludzi, ale jest ona podzielona na różne podgrupy, z których Cebuano liczy 16 mln ludzi, a jej językiem mówi aż 20 mln Filipińczyków. Językiem Ilonggo mówi 7 mln, a językiem Waray-Waray 3 mln. Ta grupa ludów zamieszkuje przede wszystkim wyspy pomiędzy Luzonem i Mindanao oraz północną część tej ostatniej. Z Austronezyjczyków wywodzi się też grupa Ilocano, której społeczność liczy 9 mln ludzi. Zamieszkuje ona głównie północną część Luzonu. Do innych grup wywodzących się z Austronezyjczyków i mieszkających na tej samej wyspie zalicza się: Bicolanos (6 mln), Kampamangan (3 mln), Pangasinan (2 mln).

Populacja wszystkich tych grup etnicznych jest w ogromnej większości chrześcijańska, wyznania rzymskokatolickiego. Na południu, przede wszystkim w południowo-zachodniej i południowej części Mindanao, żyją muzułmanie stanowiący około 5% populacji Filipin. Większe ich grupy zamieszkują także Archipelag Sulu i Palawan. Filipińscy muzułmanie zwani „Moro” nie stanowią osobnej narodowości. Podobnie jak filipińscy

chrześcijanie pochodzą od austronezyjskich przybyszów z Tajwanu. Różni ich przede wszystkim wiara. Tak jak chrześcijanie, nie stanowią jednej grupy etnicznej, są grupą religijną, na którą składa się dziesięć większych plemion, w tym trzy duże (Maguidanaon, Maranao, Tausug), oraz masę pomniejszych. Islam, który dotarł na wyspy w II połowie XV wieku, a więc niemal sto lat przed hiszpańskim podbojem, zdołał utworzyć pierwsze organizmy państwowe. Muzułmanie pobici przez Hiszpanów w II połowie XVI wieku zostali zepchnięci na południe wyspy Mindanao, gdzie przez kilka stuleci, niemal do dnia dzisiejszego (dosłownie), stawiali opór wszystkim rządzącym Filipinami.

Negryci, pierwotni mieszkańcy wysp, nie są jedynymi, którzy żyją w pewnej izolacji od cywilizacji. Oblicza się, że na Filipinach egzystuje około 100 innych górskich plemion, którzy także żyją w odosobnieniu. Oblicza się, że stanowią oni około 3% populacji wysp. Ich izolacja coraz bardziej ustępuje pod wpływem ekspansji współczesnej cywilizacji, a sami górale coraz chętniej korzystają z jej dobrodziejstw.

CHIŃCZYCY I HISZPANIE

Wyspy filipińskie, które stały się obiektem podboju i dłuższego panowania obcych: Muzułmanów, Hiszpanów, Amerykanów i Japończyków, siłą rzeczy stopniowo zmieniały swoją etniczność i kulturę. Stopniowe opanowywanie wysp przez muzułmanów, którzy przynieśli islam z wysp Archipelagu Malajskiego, nie zmienił etniczności Filipin, ale inwazja Hiszpanów, którzy przez ponad trzy wieki (do 1898 roku) zarządzili Filipinami, miała przełomowe znaczenie dla tożsamości tego kraju, w tym także dla jego populacji. Hiszpanie nie prowadzili polityki rasistowskiej. Często i chętnie zawierali mieszane związki małżeńskie, efektem czego była dość duża ilość tzw. mestizos, którą to nazwą określano potomków rdzennych Filipińczyków z obcymi (Hiszpanami, Chińczykami, Japończykami, Amerykanami itd.). Obecnie uważa się, że ponad 3% ludności stanowią osoby o hiszpańskim rodowodzie, a co

najmniej kilkanaście procent to osoby mające jakąś część krwi hiszpańskiej.

Wraz z Hiszpanami, którzy w 1565 roku rozpoczęli podbój wysp od wyprawy Miguela Lopeza de Legazpi z Meksyku, przybyli Aztekowie i Majowie. Ci z nich, którzy przeżyli konkwistę, zostali na archipelagu i pożenili się z miejscowymi kobietami. Również później tysiące Indian z Meksyku przybywały na Filipiny w charakterze żołnierzy, marynarzy, niewolników itd. Migracje miały zresztą charakter dwukierunkowy: w Meksyku żyje ponad 200 tys. potomków Filipińczyków.

Drugim narodem, który miał i wciąż ma wielki wpływ na historię Filipin, są Chińczycy. Przybywali na wyspy w celach handlowych daleko wcześniej, zanim pojawili tam się Muzułmanie. Najstarsze chińskie dokumenty wskazują na X wiek, ale można domniemywać, że kontakty te zostały nawiązane znacznie wcześniej. Już przed hiszpańskim podbojem istniała na wyspach dość liczna chińska mniejszość. W pierwszych dekadach po europejskim podboju, dysponując dość dużą przewagą liczebną nad Hiszpanami, Chińczycy dwukrotnie próbowali zrzucić ich panowanie: najpierw w roku 1603 oraz kilkadziesiąt lat później. Bez skutku. W pierwszej rebelii zostali pokonani wspólnymi siłami Hiszpanów, tubylców (plemion austronezyjskich) oraz kolonistów japońskich. Ci ostatni sprawili Chińczykom prawdziwą rzeź.

Z braku kobiet Chińczycy często żenili się po przejściu na katolicyzm z miejscowymi kobietami, wskutek czego powstała ogromna populacja zwana niegdyś Mestizo de Sangley (słowem „Sangley” nazywano dawniej Chińczyków). Grupa ta, wśród których nie brakowało mających także hiszpańskich przodków (Tornatras), stanowi co najmniej 20% ludności Filipin.

Gdybyśmy podzieli filipińskie społeczeństwo na trzy grupy: chrześcijan o korzeniach niechińskich, muzułmanów i Chińczyków oraz mestizos o chińskich przodkach, to proporcje ludnościowe kształtowałyby się następująco: 73%, 5% i 22%, przy czym

czystej krwi Chińczycy stanowią 1,3% ludności. Chociaż Chińczycy emigrowali na Filipiny przez wieki, to największa ich fala przybyła na archipelag w XX wieku, szczególnie w latach 1911–1937, czyli między upadkiem cesarstwa a najazdem Japonii na Chiny. 80% chińskiej emigracji pochodzi z prowincji Fujian, reszta zaś przede wszystkim z Guangdongu. Wielowiekowe doświadczenie i tradycje w handlu są niezmiernie widoczne wśród chińskiej emigracji. Wspomniane 1,3% mieszkańców wysp kontroluje 50-60% kapitału i 60-70% gospodarki Filipin.

AMERYKANIE, JAPOŃCZYCY, HINDUSI

Przejęcie Filipin przez USA w 1898 roku w wyniku wojny amerykańsko-hiszpańskiej spowodowało napływ Amerykanów. Oblicza się, że archipelag zamieszkuje około 30 tys. amerykańskich mestizos, a liczba osób mających w sobie jakąkolwiek domieszkę amerykańskiej krwi wynosi 1%. Rządy amerykańskie miały znacznie większy wpływ na cywilizacyjną tożsamość Filipin. Nastąpiły konwersje z katolicyzmu na przyniesione przez Amerykanów wyznania protestanckie. Aktualnie uważa się, że około 10% ludności kraju to protestanci. Drugą zmianą była ekspansja języka angielskiego, który wyparł hiszpański. Był to długi proces, ale ostatecznie hiszpański utracił w 1977 roku status oficjalnego języka na rzecz angielskiego.

Emigracja japońska jest niewiele młodsza od chińskiej. Pierwsze dokumenty świadczące o kontaktach między mieszkańcami obu archipelagów pochodzą z XII wieku. Napływ Japończyków nasilił się od początku XVII wieku, kiedy jeden z szogunów z rodu Tokugawa wprowadził restrykcyjne przepisy wymierzone w chrześcijan. Część z nich opuściła wówczas Japonię i wyemigrowała na Filipiny. Bardzo trudny okres przeżywali filipińscy Japończycy po zakończeniu II wojny światowej, ponieważ część z nich kolaborowała z armią Cesarstwa, która okupowała archipelag w latach 1942–1945. Obecnie liczbę Japończyków oraz japońskich mestizos tzw. starej emigracji ocenia się na 120 tys. Oprócz nich na wyspach żyje jeszcze

około 100 tys. mestizos będących owocem związków Filipińczyków (a przede wszystkim Filipinek) czasowo wyjeżdżających do Japonii w celach zarobkowych.

Na wyspach filipińskich żyje też około 150 tys. Hindusów i hinduskich mestizos, w tym pochodzących od żołnierzy w służbie brytyjskiej (sipajów), którzy po ataku Brytyjczyków na Manilę w 1752 roku odmówili powrotu do kraju. Ostatnią większą grupą są Koreańczycy, którzy osiedlili się na Filipinach, korzystając z niższych kosztów edukacji i utrzymania. Na wyspie mieszkają też koreańscy mestizos będący potomkami filipińskich żołnierzy i Koreanek z okresu wojny koreańskiej, a także potomkowie emigracji zarobkowej do Korei. Liczebność wszystkich tych grup ocenia się na 100 tys. osób.

Filipińczycy należą do tych narodów, których skład etniczny ulegał w ciągu kilku ostatnich wieków dość istotnym zmianom. To w ogromnej większości mozaika wielu autochtonicznych plemion i napływowych narodowości, a także ich wspólnych potomków. Ta niezmiernie niejednolita populacja, wyznająca w olbrzymiej większości chrześcijaństwo, stworzyła w Południowej Azji unikalne społeczeństwo o cywilizacji chyba najbardziej zbliżonej do państw Ameryki Łacińskiej.

Autor: Wojciech Tomaszewski

Źródło: Histmag.org

Licencja: [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

BIBLIOGRAFIA

1. Norbert Wójtowicz, Krótka historia Filipin, Rojalista, Wrocław–Oleśnica 2003.
2. The Cambridge History of Southeast Asia, Vol. 1, part 1, From Early Times to c. 1500, ed. by Nicholas Tarling, Cambridge University Press, Cambridge 2000.
3. Antonio de Morga, History of the Philippine Islands, Vol. 1–2, The Arthur H. Clark Company, Cleveland 1907.

4. David Barrows, A history of The Philippines, American Book Company, New York–Cincinnati–Chicago 1905.